

Статівка А. М.,
*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри земельного та аграрного права, член-кореспондент НАПрН України*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ТВАРИНИЦТВА

Розвиток тваринництва, як однієї із домінантних галузей сільського господарства, займає провідну роль не лише у забезпеченні продовольчої безпеки держави, але й відіграє принципове значення у процесі підвищення аграрного потенціалу України, створення конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції, як на національному ринку, так і на зовнішній арені, сприяючи нарощуванню престижу та авторитету держави за умови її поглибленої інтеграції на засадах партнерства з багатьма країнами ЄС.

Разом з тим, тенденції до скорочення чисельності поголів'я великої рогатої худоби, зниження обсягів виробництва продукції тваринництва та погіршення її якості вимагають переорієнтації державної аграрної політики у зазначеній сфері на інноваційну основу, яка базуватиметься на втіленні в практиці ведення сільського господарства новітніх технологій та інструментів. Так, за даними Держстату України кількість великої рогатої худоби у 2020 складала 3092, 0 тис. голів, що на 7,2 % менше кількості сільськогосподарських тварин у 2019 р. Виробництво основних видів продукції тваринництва у порівнянні з минулим роком також скоротилося (наприклад, виробництво молока зменшилося на 4,15%, яєць - на 3,2%, вовни - на 9,4%). В той же час, зростання витрат сільськогосподарських підприємств на виробництво продукції тваринництва обумовлює й підвищення виробничої собівартості такої продукції. Так, якщо у 2018 р. витрати підприємств на виробництво такої продукції склали 78 799 392, 7 тис. грн., то у 2019 р. підприємства витратили 83 387 279, 3 тис. грн. на придбання корму, пального і мастильного матеріалу, електроенергію, виплати на оплату праці тощо. Такі негативні тенденції вимагають колаборації всіх за-

цікавлених суб'єктів, зокрема на основі актуалізації інноваційної діяльності в галузі тваринництва.

Державна інноваційна політика є невід'ємною складовою частиною соціально-економічної державної політики. Сучасні глобалізаційні та суспільно-виробничі трансформаційні процеси ставлять на порядок денний питання щодо забезпечення кореляції різних складових єдиної державної політики держави, зокрема державної інноваційної та державної аграрної політики, що визнається стратегічним вектором модернізації аграрно-правових відносин в контексті розбудови аграрної держави.

Провідна роль у забезпеченні імплементації заходів інноваційно-орієнтованого характеру у секторальній політиці належить державі, яка в особі уповноважених органів державної влади на законодавчому рівні визначає основні засади, пріоритети та механізми реалізації інноваційної діяльності.

Втім, в аграрно-правовій науці слушно акцентується на низькій ефективності правового забезпечення агроінноваційної діяльності, наявності різних підходів до правового забезпечення інноваційної діяльності, відсутності організаційно-правового механізму їх реалізації, розбіжності підходів різних політичних груп і підприємницьких структур до основних напрямів і методів виконання державних програм у сфері інноваційної діяльності [1, с. 21-22].

Аграрний сектор має високий потенціал до модернізації, впровадження новітніх технологій та підвищення рівня переробки власної продукції та визнається рушієм економічного зростання в Україні, оскільки він створює приблизно 10% валового внутрішнього продукту [2].

На секторальному рівні правові засади інноваційної діяльності в сфері виробництва сільськогосподарської продукції тваринного походження передбачені у Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р., схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. Зазначеною Стратегією визначені основні орієнтири інноваційної модернізації галузі тваринництва, зокрема свинарства у великих господарствах за умови високого рівня автоматизації та механізації виробництва [3], що дозволить знизити витрати на виробництво м'ясної про-

дукції й підвищити не лише її якість, але й дохід держави від реалізації такої продукції.

Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу у симбіозі із широким застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08 вересня 2011 р. визнано одним із амбітніших стратегічних пріоритетних напрямків інноваційної діяльності. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. «Про деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки [4], технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу, при цьому, реалізується через такі вектори як : розроблення та впровадження новітніх біотехнологій у тваринництві та ветеринарії; технологічне оновлення виробництва продукції скотарства та свинарства; розроблення та впровадження технологій виробництва діагностикумів захворювань тварин і засобів їх захисту.

Проектом Закону про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку №9162 від. 04.10.2018 р., на відміну від чинного Закону України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», передбачено окрему статтю, яка присвячена впровадженню та розвитку інновацій в агропромисловому комплексі. Держава сприяє широкому впровадженню наукових досліджень, інновацій та біотехнологій в агропромисловому комплексі шляхом: 1) диверсифікації фінансування науково-дослідної і освітньої діяльності у сільському господарстві, зокрема через приватні інвестиції у наукові дослідження та за рахунок використання інструментів державно-приватного партнерства; 2) впровадження інноваційних технологій для виробництва, збереження та переробки високоякісної рослинної, тваринної і переробної продукції, адаптивного ґрунтоохоронного землеробства, створення високопродуктивних альтернативних джерел для отримання пального, стимулювання переробки біомаси на електроенергію, виробництва діагностикумів захворювань тварин, рослин і засобів їх захисту; 3) використання біотехнологій у сільському господарстві; 4) розвитку та

впровадження електронних торговельних майданчиків для виробників сільськогосподарської продукції; 5) розвитку інноваційних технологій перевірки безпечності та окремих показників якості харчових продуктів; 6) розвитку інноваційних ферм, роботизації сільськогосподарського обладнання та техніки; 7) сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву та заохочення створення спільних дослідницьких програм із закордонними партнерами, у тому числі із залученням міжнародної технічної допомоги; 8) впровадження у сільськогосподарське виробництво наукових розробок та сприяння поширенню інновацій, забезпечення доступу малих та середніх форм господарювання до якісних інформаційно-консультаційних послуг, у тому числі з питань сучасних методів ведення сільськогосподарського виробництва шляхом просування системи дорадництва.

Одним із перспективних напрямків модернізації ведення сільського господарства на інноваційній основі є наукове забезпечення інноваційного розвитку тваринництва, що передбачає формування партнерських відносин між саморегульованими об'єднаннями сільськогосподарських товаровиробників, державою та галузевою наукою у сфері розвитку селекції та племінної справи, техніко-технологічного забезпечення аграрного сектору [3]. На виконання зазначеного імперативу в Законі України «Про племінну справу у тваринництві» наголошується на необхідності впровадження у виробництво науково-технічних досягнень з питань генетики, селекції та відтворення тварин [6].

За умов розвитку інформаційних технологій особлива увага держави повинна концентруватися на підтримці інноваційних підприємств та стартапів, які розробляють інноваційні моделі ведення сільського господарства, що здатні сприяти досягненню рівня його розвитку на засадах конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. Спираючись на іноземний досвід, варто зазначити, що у деяких зарубіжних країнах ідентифіковані стартапи, що запропонували революційні технології для підтримки стійкої та ефективної галузі тваринництва з рішеннями: від лікування маститу великої рогатої худоби без застосування антибіотиків (стартап «Armenta» в Ізраїлі) до генно-інженерних фагових технологій та автоматичного аналізу відеоінформації. Наприклад, іспанська

компанія Fagomatics використовує роботехніку та штучний інтелект для підвищення добробуту тварин та продуктивності ферм при інтенсивному тваринництві. Її продукт ChickenBoy - перший в світі підвішений на стелі робот, який контролює умови навколишнього середовища, стан здоров'я курчат-бройлерів. В Уганді використовується система управління тваринництвом («Jaguza Tech») на базі Інтернету в режимі офлайн, яка включає моніторинг охорони здоров'я тварин та записи датчиків, системи управління фермами, ідентифікацію худоби, а також використання старт-тегів тварин та зчитування QR-коду за допомогою бездротових технологій [7].

Підбиваючи підсумки дослідження слід акцентувати на тому, що належне правове регулювання агроінноваційної діяльності, а також здійснення виваженої державної інноваційної політики в сфері тваринництва сприятимуть прогресивному розвитку цієї галузі сільського господарства на засадах конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості як на внутрішньому, так і на зовнішньому продовольчому ринках. Саме тому, створення ефективної законодавчої бази шляхом узгодження існуючих нормативно-правових актів агроінноваційного характеру та розробка й прийняття нових концепцій, програм, стратегій мають передбачати: модернізацію галузі тваринництва шляхом імплементації передових інноваційних технологій; технічне переоснащення сільськогосподарських підприємств на базі екологічно безпечних, енергоресурсозберігаючих інноваційних технологій, а також оновлення машин, механізмів та устаткування, які використовуються ними для виробництва продукції тваринницького походження; впровадження інформаційних систем, цифрових технологій у галузь тваринництва та його автоматизацію й механізацію, як результат розвитку штучного інтелекту тощо.

Список використаних джерел:

1. Правові засади інноваційного розвитку в сільському господарстві України : монографія / кол. авторів ; за ред. В. І. Семчика. Київ : Юридична думка, 2010. 456 с.

2. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів

України від 10 липня 2019 р. №526-р. *Офіційний вісник України* від 30.07.2019. №57. Стор. 139.

3. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р. : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. №806-р. *Офіційний вісник України* від 05.11.2013. №5783 Стор. 23.

4. Про деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. №1056. *Офіційний вісник України* від 27.01.2017. №8. Стор. 63. Ст. 237.

5. Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку: проект Закону №9162 від. 04.10.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64742 (дата звернення 12.11.2020).

6. Про племінну справу у тваринництві : Закон України від 15 грудня 1993 р. №3691-ХІІ. *Голос України* від 11.01.1994 р.

7. 16 Animal AgTech innovators transforming the livestock. URL: <https://animalagtech.com/start-ups-transforming-the-livestock-industry/> (дата звернення 10.11.2020).

Туєва О. М.,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри земельного та аграрного права

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОТЕХНОПАРКІВ

Об'єктивний характер науково-технічного прогресу, що зумовлює сталий розвиток сільськогосподарського виробництва призводить до необхідності застосування ефективних механізмів інноваційної державної політики, які виступають одним з основних